

Matti ja Liisa

Lapinlahden maisemissa

Jokaisessa Shop & Visit esitteessä Matti ja Liisa esittelevät Lapinlahtea, nähtävyyksiä, yrityksiä...seuraile tarinoita, joka vuosi keväällä ja joulun alla tarinoita tulee lisää.

Matin ja Liisan maisemissa

Lapinlahden pitäjässä, Väärnin pappilassa syntyi vuonna 1861 poika, joka on vaikuttanut omalla elämän - työllään näkyvästi paikkakunnan historiaan. Tämä henkilö oli tietenkin kansalliskirjailijamme Juhani Aho. Kirjailijan esi-koisteos Rautatie sijoittuu osittain Lapinlahdelle kuvitteellisen rautatien vaiheille. Romaani on ilmestynyt v.1883, mutta ensimmäinen juna kulki Lapinlahdella vasta 1901.

Rautatie on realistinen kansankuvaus Matista ja Liisasta, jotka kuulevat kotiseutunsa papilta Lapinlahdelle rakennetusta rautatiestä, joka kulkee aivan kirkon läheltä. Matin ja Liisan on vaikea kuvitella miltä juna näyttää ja kuinka se toimii. Aluksi he eivät usko koko kapineen olemassaoloon, mutta kun itse pappi vakuuttaa sellaisen olevan olemassa, päätös junan näkemisestä ja kenties sillä matkustamisesta kypsyy pariskunnan ajatuksissa keväisen keirikon aikana.

Matti ja Liisa päättävät lähteä ”Juhannus - lauantaina” Lapinlahden kirkolle kuuntelemaan pitäjän parempilahjais- ta pappia, sillä kenellekään ei kehtaa sanoa, että rautatien näkemine on tosiasiaa matkan pääasia.

Wikipediassa Rautatieromaania kuvaillaan näin: ”Matti ja Liisa saapuvat sunnuntaina kirkonkylään, tapaavat kylänraitilla pitäjän miehiä ja ihmettelevät komeaa asemarakennusta. Itse rautatie saa heidät hämilleen. ”Kaksi kapeaa rautakaistaletta ja pölkkyjä poikkitelaisin...vieri vieressä...yhtä suoraa silmäkantamattomaan.” kuvailee Aho ihmettä päähenkilöiden suulla.” Rautatien junamatkan kuvaus on lämminhenkistä kerrontaa, josta ei puutu huvittavia piirteitä. Vauhdista innostunut Matti sortuu matkalla ryypiskelemään ja pariskunta ajaa sen aseman ohitse, missä piti jäädä pois. Paluumatka sujuu kävellen ja keskenään toraillen, mutta ”höyryhepo” tuli kuitenkin nähdä. Sen verran rankka reissu on kuitenkin ollut, etteivät Matti ja Liisa aio samaa enää uudestaan kokeilla. ”Ei ne meitä varten ole semmoiset...ei sekään rautatie.” Tarina jää kuitenkin elämään ja se jatkuu Lapin - lahdella vielä tänäkin päivänä. Väärnin pappilassa vaalitaan Juhani Ahon muistoa kirjailija Minna Kettusen toimesta erilaisten tapahtumien merkeissä. Vitostien varrella sijaitseva taukopaikka ”Matin ja Liisan asema” on saanut nimensä kirjan päähenkilöiden mukaan ja sen pihassa voi tutustua vieläkin vanhaan höyryveturiin. Joka vuosi lapinlahtelaiset valitsevat keskuudestaan äänestämällä Matin ja Liisan, arvonimen saavat henkilöt, jotka ovat tehneet jotain merkittävää kotipitäjäänsä hyväksi. Aika kulkee kulkuaan, rautahepo on jo jokapäiväinen ilmiö kyläkuvassa, mutta kertomus kahden kansanihminen ensimmäisestä junamatkasta näkyy Lapinlahdella vielä 2000-luvullakin.

- Marja-Leena Lempinen -

Jouluostoksilla

Viskoi lunta. Joulukuun harmaa myterä kietoi vaippaansa mäen kupeessa kyyristelevän kylän. Sieltä täältä lumisateen keskeltä pilkisteli muutamia valoja, pihakuusten koristelamput väpättivät tuulessa. Ei ollut kiirettä mihinkään, aika tuntui pysähtyneen paikoilleen, talvi oli asettunut ihmisten mieleenkin.

Liisa istui keittiön pöydän ääressä maisemaa katsellen. Pöydän toisella puolella Matti silmäili päivän lehteä. Huoneessa viipyi vielä aamukahvin makea aromi.

”Kuulepas Matti”, Liisa virkkoi ja mies laski lehden pöydälle. Vaimon äänessä oli sellainen sävy, että tulossa oli jotain tärkeää.

”No mitteepä meinasit?”

”Joulu lähestyy ja lahjat on hankkimatta, pitäisi lähteä kaupunkiin ostoksille.”

”Minkä tähän kaupunkiin? Löytyyhän niitä samoja tavaroita lähempeekin. Kaupunkiin kun mennään, niin käy aina silleen, että ostetaan enemmän kun aiotiinkaan. Omalta kylältä löytyy kaikkee, muistatko kun suatiin viime keväänä se hieno Lapinlahen ja Varpaisjärven palvelumuistio ja nyt tekivät jo jouluksi uuden. Siitä löytyy joulu-tarvikkeita joka lähtöön.

”Mikä ihmeen muistio? En minä ole semmoista tässä talossa nähnyt.”

”Hyvänen aika, kun minä sen ihan talteen laitoin.”

”Niin justiin, sinä se jemmaat aina kaiken, niin ettei

muut ehdi nähdä ollenkaan. Onneksi tuon joulumuistion ehdin ottaa ennen sinua talteen.”

”Ootas, niin käyn hakemassa sen kesäsenkin kateltavaks..”

Matti penkoi aikansa piirongin laatikoita ja Liisa

odotti. Viimein mies tuli takaisin pöytään ja laski palvelumuistion vaimon eteen.

”Tämmönen esite,” hän sanoi.

”Shop&Visit,” Liisa luki ”en ole tätä kyllä ennen nähnytkään.”

”No katellaanpa yhdessä molempia. Mitä sinä oot meinannu ostella?”

”Tytölle jotain ja pojalle meinasin hyvän villapipon ja kaulaliinan, lapsenlapsille leluja, ukille ja mummulle jotain mieleistä, Varpaisjärven kummityttö tykkää suklaasta ja miniä kukkasista.

”Kaikkee löytyy kuule omalta kylältä, vuatekaappoja

on molemmissa paikoissa, leluja kanssa ja kummitytölle voijaan ostoo se suklaarasia vaikka Varpaisjärveltä. Turha tässä on lähteä kaupunkiin tungokseen hötkyilemään.”

”Mummulle voisi hankkia vaikka kirjakaupan lahjakortin”, Liisa innostui, ”saisi joulunpyhiksi jotain mukavaa lukemista.”

Liisa käänteli muistioiden sivuja. Matti kurkisteli vaimon olkapään ylitse.

”Katos, kun tässä on juttu Väisälänmäen kansallismaisemasta,” Matti esitteli, ”muistatko kun käytiin sieltä syksyllä suppilovahveroita kahtelemassa? Nuapurin Ailille voijaan viijä kuivattuja suppiksia joululahjaks”

”Juusto ja viinijuhlilla pistäydettiin elokuussa ja Varpaisjärven maalaismarkkinoillakin pyörähdettiin. Mikä järki sinulla oli piilotella tämä muistio minulta?

Täältäähän löytyy vaikka mitä!”

”No eihän tuon nytkin nähä. Vieläkö mieles tekköö kaapunnin tungokseen rahojas tarveemään? Jätetään nekin pennoset ennemmin omalle kylälle.”

”Kerrankin puhut järkeä sinäkin,” Liisa nauroi, ”vähemmällä vaivallahan me niistä jouluostoksista tällä tavalla selvitään. Lähdetään vaikka tänä päivänä kylillä pyörähtämään”

Harmaa talvipäivä ei siitä paljon valjennut, kun Matti poikkesi puolen päivän maissa ulos, peruutti auton tallista pihatielle ja Liisa istui miehen viereen. LumisMatin ja Liisan maisemissa

Jouluostoksilla ten kuusten pilarit reunustivat matkaa, kun kulkupeli kääntyi kirkonkylän suuntaan.

”Pahus, kun taitaa loppuva aatosta menovesi,” Matti hätäili, ”just tajetaan tankille piästä.”

”Siinä on lähellä vuatekauppa,” Liisa keksi. ”Voin pistäytyä siellä ostoksilla sillä aikaa, kun tankkaat. Tavataan vaikka siinä verhokaupan nurkalla.”

”Minä käyn kellokaapassa samalla, kun näkyy aikaraata tekevän lakon, siitä patterit loppuu.”
Molemmat kiiruhtivat omille asioilleen. Matti tankkasi auton ja suunnisti myhäillen kelloliikkeen parkkipaikalle. Ei se kellon patteri nyt vielä aivan lopussa ollut, mutta miehellä oli muita suunnitelmia.
”No tervehdys Matti, sinua ei ole meillä pitkään aikaan näkynytkään,” kauppias totesi.
”Onhan siitä viime näkemästä ainakin vuosi vierähtänyt, ostin sillon vaimolle lahjan, kun täytti pyöreitä vuosia.”
”Mitäs meinasit tällä kertaa?”
”Kelloon patterin ja Liisalle jottain mieleistä jouluksi, on se sen varren mukava emäntä mulle ollu. Meinoon oikein yllättee tällä kertoo, en ostakaan sitä perinteistä yöpukuva. Näätäppä mulle nuita kaulakorugarastoja, aattelin ihan jottain kalliimpoo katella.”
Aika kului, vierähti tunti ja melkein toinenkin ennen kuin Matti taas kohtasi Liisansa kangaskaupan kulmalla. Vaimo ilmestyi paikalle syli täynnä kantamuksia.
”Kävin tuossa samalla vähän muuallakin,” Liisa selitti, ”kyllä on kuule omalla kylällä hyvät tavaravalikoimat, et arvaakaan mitä kaikkea löysin, ihan itsekin yllätyin. Kirjakaupassa sanoivat, että turha on itseään joulun takia uuvuksiin laukata, kun pitäjämästä löytyy taitavia leipureita ja pitokokkeja, jotka tekevät kaiken valmiiksi. Minä jo meille piirakat ja tortut tilasin ja lanttu- ja porkkanalaatikotkin lupasivat tehdä valmiiksi.”
”No nythän helepolla piästään, sen kun vuan olla höllötellään ja valamista ootetaan,” Matti naurahti.
”Jos vaikka jo huomenna käytäisiin siellä Varpaisjärvellä,” Liisa suunnitteli, kun he palailivat autolle.
”Kummitytölle pitää ainakin se suklaarasia ja miniälle jotakin mukavaa.”
”Minä taijjan tilata anopille ja appiukolle joulukinkun ja metästyskaverille jottain jouluista juomoo,” Matti suunnitteli, ”monta mukavoo saunailto on Jarpan kans yhdessä vietety.”
Päivä oli jo muuttunut illaksi, kun pariskunta viimein suunnisti kohti kotia. Kauppojen pihoissa ja ikkunoissa loistivat jouluvalot, liikenneympyrän taideteos jökötti paikoillaan lumikuorman koristamana. Kylällä näkyi olevan liikkeellä muitakin jouluostoksilla liikkuvia. Liisa katseli joulun herkeistämin mielin tuttua kylää ja ajatteli, että niiden jouluostosten suhteen Matti oli tällä kertaa enemmän kuin oikeassa, mutta sitä hän ei kyllä ikinä sille myöntäisi.

- Marja-Leena Lempinen -

Matti ja Liisa
Lapinlahden maisemissa

Matti ja Liisa Lapinlahden taidekadulla

Satoi, hiljaista, harmaata kesäsadetta, joka virkisti pihapiirin kukat ja tipahteli puiden oksilta kirkkaina helminä. Silloin tällöin tuuli ravisteli kiukkuisesti pensaita kuin olisi yrittänyt repiä ne juurineen irti maasta. Keljutti hiukan, ei kai tästäkin kesästä ollut tulossa samanlaista kuin edellisestä, Matti harmitteli ääneen. ”Älähän nyt,” Liisa lohdutteli, ”kyllä tästä vielä aurinkokin paistaa, ja silloin me lähdetään kuule yhdessä tutustumaan Lapinlahden taidekadun nähtävyyksiin.”

”Että mihin?”

”Kyllä sinä kuulit, älä yhtään yritä.”

”Kuulin kyllä, vaan ymmärryksen laita taitaa olla nyt hakusessa. Mikä helkkarin taidekatu?”

”Semmoinen katu, joka löytyy täältä omasta pitäjästä, aivan tutuista maisemista, joita mekin jatkuvasti ravataan. Katselen sitä parhaillaan netistä kunnan sivuilta.”

”No näytä nyt ihmeessä minullekin.”

Matti saapasteli pöydän ääreen ja jäi kurkkimaan vaimon olan ylitse.

”Tiesitkö esimerkiksi sitä, että presidentti Urho Kekkonen on aloittanut koulunkäyntinsä Lapinlahdella 1908?”

Liisa tenttasi. ”Sen tapahtuman kunniaksi on koulun seinässä Paavo Halosen tekemä muistolaatta.”

”No voi pirskahtaa! Oon aina luullu, että Urkki on Pielaveen poikia.”

”Siinä näet, kulttuuriin tutustuminen lisää tietoa ja sivistystä.” Liisa kiusoitteli.

”Lisää sitä halonhakkuu ja vanhan autorämän korjaaminenkin,” Matti heitti takaisin, ”vaan kyllä kai tuommoiseen katuun täytyy ainakin vähän tutustua, kun se on omassa syntymäpitäjässä.”

”Sovittu sitten, heti seuraavana aurinkoisena päivänä,” Liisa päätti.

Parin päivän päästä aurinko suvaitsi taas näyttäytyä, se valaisi ja lämmitti säteillään kylänraitin niin kuin kesällä kuuluikin. Matti ajoi hiljalleen tuttua tietä, Liisa istui pelkkään paikalla netistä tulostettu kartta ja opaslehtinen kädessään. Äskettäin korjatun Taidemuseo Eemilin ja Eemil Halosen museon pappilan vanhassa kivinavetassa he päättivät jättää väliin, koska olivat käyneet siellä ennenkin. Samoin päätettiin jättää sisätiloissa olevat taideteokset tällä kertaa katsomatta, koska niitä oli todella paljon. Liisa arveli, että pelkkien ulkona olevien taideteosten katselemisessa vierähtäisi useita tunteja.

”Kaikkeen sitä raavas mies suostuu emännän mieliksi,” Matti motkotti vaimolleen enemmän tavan vuoksi, sillä tosiasiaa kotipitäjän nähtävyydet kiinnostivat häntä itseäänkin. Kekkonen muistolaatta piti tietenkin käydä katsomassa koulun seinästä. Tuttu hahmo tuijotti päättäväisen näköisenä katsojia.

”Kyllä siitä Urkin tuntee”, Matti totesi, kun he siirtyivät koulun pihalle katselemaan Kaarina Kaikkosen työtä.

”Tämän nimi on Korkea veisu.” Liisa esitteli.

”Jaa,” sanoi Matti korvallistaan raapien. ”Suanko sanoo, että nyt en kyllä ymmärrä, mitä tää oikeasti esittää ja mikä on sen tarkoitus? Liisaa nauratti.

”Ei kaikkea taidetta tarvitse ymmärtääkään,” vaimo valisti, ”riittä, millaisia tunteita ja tuntemuksia se sinussa herättää. Tässä sanotaan, että taiteilija on tehnyt työn kosketeltavaksi ja vaikka istuttavaksi.”

”Semmosia tunteita, että nyt pittää istua.” Matti naurahti, koppasi Liisan syliinsä ja istahti patsaan reunalle. ”Pusukaan ei olis yhtään pahitteeks.”

Liisa rimpuili itsensä irti ja läpsäytti miestään hellästi poskelle.

”Siinä näit, tässä on nimittäin mukana taiteilijan ajatus, että työ herättäisi katsojassa lämpöisiä ja hyviä tunteita. Sen se teki, mutta jatketaan.”

Koulun seinässä komeili Kurvi, taidelukion opiskelijoiden ja lehtorin, sekä taiteilija Juho Kopsen yhteisesti koostama teos, josta Matti totesi, että on se ainakin nätti, kun on värejä ja se kurvikin siitä löytyy, kun pallot tekevät seinässä mutkan. Liisa pyöritteli päätään, ei kovin taiteelliselta kuulostanut.

Eeva Rynnäsen työ, Hellyyttä, sai Matin jo enemmän innostumaan. Hän kuljetti kättään pronssipatsaan rosoisella pinnalla, kokeili sen uurteita ja uria, kurkisti aukkoon, missä näkyi tarkkaan katsoen kaksi ihmishahmoa.

”Tämä on jotenkin vahva”, hän sanoi Liisalle, ”voimakas ja hauras yhtä aikoo ja ihan tekijäsä näkönen, vaikka onkin pronssia. Muistatko, kun käytiin Lieksassa Ryynäsen kotimuseossa pilikkijöitten kesäretkellä? Sen Seihtemän veljestä hiijenkivellä olisin ottanna ommaan kottiin siitä paikasta.”

”Tiesitkö, että näitä Ryynäsen pronssiveistoksia on olemassa kaikkiaan vain viisi ja ne on valettu täällä Lapinlahden taidevalimolla.”

Vanhan kunnantalon takana pariskunta pysähtyi ihmettelemään Kirsi Siposen Ypykkä-patsasta, missä luonnollisen näköinen vasikka kirmaili vihreällä nurmella. Liisa selitti, että työn nimi juontaa juurensa Pekka Halosen sisaren, Sohvi Halosen, perustamasta Ypykkä - yhdistyksestä, joka opetti lapsille ja nuorille kädentaitoja.

”Tämmösiä taideteoksia minä syöttelin pienenä poikana kotitalon pihahaassa,” Matti herkisteli, ”sisko sai kerran lahjaks 4-H kerholta oman vasikan, lie se kerho vaikka suanu alakusa tuosta Halosen Sohvin yhityksestä.” Eemil Halosen Rukoileva mies ja nainen löytyivät tutulta paikalta Arkiuukiolta kaupan kulmalta. Matti totesi, että kumpikin patsas kuvasti niin syvää surua, että melkein itketti. ”Mitä lienee taiteilija mieltinnä työtä tehessään?” hän aprikoi.

”Patsailla on toinenkin nimi,” Liisa tiesi, ”Sureva mies ja nainen”, sellaisina niiden kerrotaan kuvaavan pariskuntaa, joka suree hallan viemää satoaan.”

”No se käy järkeen,” Matti pohdiskeli, ”ei se paljon naarata, jos immeiseltä leipä loppuu.”

Samalla tavalla Matti ja Liisa kulkivat tutustumassa kadun muihinkin patsaisiin, Kuningaskobra oli pieni otos laajasta Eino Koistisen testamenttilahjoituksesta Halosen Museosäätiölle, Marko Huovisen Karhunpainilla oli juhlistettu kunnan 140-vuotista taivalta vuonna 2014, Arttu Halosen sotilas muistutti raskaista sotavuosista, Kaarlo Haltian Aino-patsas pysäytti kirjaston sisäpihalla, Eemil Halosen Kivenhakkaaja -teos kirjaston ja kirkon välissä. Jokainen taideteos kirvoitti Matin kielenkannat tekemään omia tulkintojaan, mutta kyllähän Liisa Mattinsa tunsu. Lapinlahtelaisen taidevalaja Olli Halosen työt Valusuppilo ja Tähestäjä pysäyttivät kohdalle pidemmäksi aikaa. ”Tuosta Tähestäjästä minä tykkään oikein erityisesti,” Liisa mielti, ”aina sen nähdessäni ajattelen kurkea, joka syksyisellä suolla odottelee lajitovereitaan. Minusta se on samalla haikea ja vahva, niin kuin kurki on valmistautuessaan pitkälle muuttomatkalle.”

Kotimatalla pysähdyttiin vielä liikenneympyrässä, missä Stefan Lindforsin Aurinkotuuli muistutti pitäjän 125 -vuotisesta taipaleesta.

”Tästä minun mieleen tulloo öljynporraustorni,”

Matti julisti varmalla äänellä ja Liisaa nauratti.

”Jos ihan rehellisiä ollaan, niin tätä työtä en minäkään ymmärrä,” vaimo sanoi, ”muistan vaan, kun tämä paljastettiin ja ihmiset päivitteli, että mitä ihmettä, niin yleisöjoukosta kuului pienen pojan ääni joka totesi että: ”Ehkäpä siihen silmä tottuu”, ja onhan tuo tottunut, ei tätä enää edes huomaa.”

Kotimatalla pariskunta päivitteli, millaisessa taidepitäjässä sattuivatkin asumaan. Retki taidekadulle oli avannut silmiä ja kohottanut mieltä.

”Joskus käydään katsomassa yhdessä ne sisätiloissa olevat teokset,” Liisa päätti, eikä Matti estellyt. Reissu oli ollut mukava ja hyvä, vaikka se pusu siellä Korkean veisun kohdalla olikin jäänyt saamatta.

- Marja-Leena Lempinen -

Matin ja Liisan kalareissu

Maaliskuinen aurinko paistaa räkötti kirkaansiniseltä taivaalta, räystäältä jääpuikon nokasta valui vesipisaroita ja talitintti veteli titityytä pihapuussa sydämensä kyllyydestä. Talvenselkä taittui rytinällä.

Matti tunki heräävänsä karhun lailla talviunesta. Valo, hohtavat hanget ja pilkkijäät kangastelivat ajatuksissa jo aamutuimaan. Hän liikkui hiljaa, ettei herättäisi Liisaa, laitteli kahvin kiehumään ja alkoi koluta jääkaapista ruokatarpeita reissua varten. Hän voiteli voileivät valmiiksi ja pakkasi reppuun pari pakettia grillimakkaroita. Eteisen kaapista mies etsi esille noen mustuttaman kahvipannun ja paketillisen pannukahvia. Kalastusvälineet hän oli lastannut autoon jo edellisenä iltana. Lämpöiseen haalariin pukeutuessaan hän silmäili myhäillen nokipannun kylkeä. Vanhastaan hän jo tiesi, että edessä oli varsinainen eräelämys.

Tietysti vaimo heräsi, kun tunki kahvin tuoksun nokassaan. Se tassutteli tukka pörrössä aamutakissaan keittiöön ja pysähtyi unisen oloisena paikoilleen.

- Vai taas se alkaa, vaimo sanoi semmoisella äänellä, ettei Matti ollut varma mitä se merkitsi.

- Niin mikä alkaa? hän yritti näytellä viatonta.

- No se jatkuva jäällä juokseminen ja ahventen siivoaminen, vaimo tokaisi. - minä en kertakaikkiaan käsitä tuomoista hulluutta. Mies häviää viikkokausiksi silmistä, niin ettei sitä meinaa tuntea, kun seuraavan kerran kunnolla näkee. Tätä muuten valittavat monet muutkin kylän naiset.

- Elähän nyt. Pitäähän ihmisillä harrastuksia olla, läksinhän minäkin sinun mukana niitä taidekadun kivimöykkyjä ihmettelemään. Lähtisit nyt vuorostaan pilkille, niin ymmärtäisit paremmin tätä miesten harrastusta.

Äkkiä Liisa terästäytyi, hän ajatteli, että ottaisi tämän yhden kerran haasteen vastaan.

- Odota sitten, hän sanoi, juon vaan kupposen kahvia ja laitan lämmintä ylle. Kai se on tämäkin hullutus koettava.

- Minä menen jo autolle suksia ja muita tavaroita pakkaamaan, Matti totesi vähän ihmeissään, sillä tällaista käännettä hän ei ollut odottanut. Mitähän tästä päivästä lopulta tulisi?

Auto kulki pehmeästi läpi lumisen maiseman. Valo suorastaan tulvi kaikkialta ja sai pelkääjän paikalla istuvan Liisan nopeasti hereille. Pakko myöntää, että talvinen maisema oli omalla kylmällä ja karulla tavallaan suorastaan upea.

- Mihin tässä oikein mennään? hän kyseli mieheltä, kun he ajoivat Akkalansalmelle päin kulkevaa rantatietä.

- Pilkille mennään, Matti kiusoitteli, eikä suostunut selittämään sen tarkemmin.

Akkalansalmen sillan yli mentäessä Liisa ihaili jäistä järvenselkää, missä siellä täällä näkyi mustia möykkyjä pilkireput vierellään.

- Onko nuo ukot kasvaneet tuohon jäähän kiinni, kun eivät edes liiku? hän kyseli.

- On siellä akkojakin, Matti heitti, - kyllä naisetkin pilkkimistä harrastavat.

Siihen Liisa ei sanonut mitään, hän kuvitteli, että Matti kaartaisi auton rantaan ja he liittyisivät jäällä kyyhöttävien möykkyjen joukkoon, mutta mies ajoikin vain tyytyväisesti myhäillen eteenpäin. Jossain vaiheessa mies kääntyi pienelle sivutielle, eikä pysähtynyt ennen kuin tien päässä, missä eteen avautui miltei koskematon jääkansi.

- Tästä lähdetään hiihtämällä eteenpäin, Matti opasti ja kolusi sukset kattotelineeltä, -jätetään anopinkuljetuslaatikko vähäksi aikaa tyhjilleen.

- Voi taivas, eihän tuolla ole edes latua! Liisa päivitteli.

- Latu syntyy hiihtämällä, mies nauroi, - minä hiihtelen edellä, eikä sinun tarvitse muuta kun seurata perässä.

Lumi rahisi suksien alla, Liisa katseli edellään keikkuvaa reppuselkää, ja ajatteli, että kaikkeen sitä ihminen päänsä pistää. Olihan hän kuntoladulla hiihdellyt pitkin talvea, mutta tämä oli jotain aivan muuta. Matka taittui hitaasti, mutta viimein edessäpäin siinteli pieni luoto, jossa kasvoi muutamia puita ja pensaankäppyröitä.

- Sinä se nyt on, mies henkäisi niin kuin olisi saapunut vähintään taivaan porteille.

- Niin mikä? huohotti Liisa hiihtämisestä hengästyneenä.

- Kukkoluoto. Matti julisti, - paras ahvenluoto näillä nurkilla. Tätä ei kuule kovin moni tiedä.

Mitpä siihen oli lisäämistä, Liisa kyyhötti pilkkijakkaralla avannon reunalla. Matti oli kairannut reikiä jäähän, eikä hänen tarvinnut kuin etsiä itselleen sopivin. Mies itse istui kauempana, nykytti hiljaa pilkkiä ja nosti välillä lumelle sätkivän, kymyniskaisen ahvenen. Omaksi ihmeekseen Liisakin sai saaliista osansa. Asiasta innostuneena hän tarttui itsekin kairaan ja alkoi vääntää jäähän uutta reikää. Se ei vain ollutkaan niin helppoa kuin miltä näytti toisen tekemänä. Käsiä väsytti, hengästytti ja hiki nousi pintaan.

- Että pitää tehdä iso työ muuttaman sintin takia, vaimo valitti. Matti myhäili sisäänpäin, eikä mennyt auttamaan. Hän ajatteli, että pilkkimisen ihanuus täytyi kokea kaikkine mausteineen.

Hyvin pian Liisakin oivalsi kalastamisen idean, ei tarvinnut kuin istua ja odottaa, antaa auringon lämmittää poskia ja valon tulvia sielun saakka. Avara järvenselkä henki ikiaikaista rauhaa, kiire katosi ja ajatukset painuivat hiljaa levolliseen liikkeeseen. Hyvä mieli hyrisytti olemusta jostain sisältäpäin. Mikä tässä, sen kuin olla vain, antaa auringon paistaa, pienen tuulen puhaltaa kasvoihin ja odottaa, milloin nappaa. Ei edes paleltanut, kun odotti millainen kala milloinkin pilkkiä näykkäisi. Kukkoluoto piti pahimmat tuulet loitommalla.

Joskus iltapäivällä Matti nousi avannoltaan ja pyysi vaimon mukaansa.

- Luodolla on laavu, hän sanoi, - eiköhän keittää turauteta nokipannukahvit.

He kahlasivat lumessa pienen matkaa luodolle, ja laavuhan siellä todella oli. Matti viritteli tulen nuotiopaikalle ja asetteli pannun tulille. Hän vuoli pari pajunoksa makkarakepeiksi ja antoi toisen niistä vaimolle.

Liisa istui tulen lämmössä, katseli miehen puuhia nuotion tuntumassa ja haisteli savun tuoksua. Maailma oli tässä ja nyt. Elämän isot asiat odottivat jossain maailmalla, mutta tätä hetkeä ne eivät tulleet häiritsemään. Nokipannu pirskautteli vettä nokastaan ja tikun nenässä tulen yllä tirisivät makkarat. Vaimo kyhäytyi kiinni miehen kylkeen ja tunsi vierellään sen turvallisen olemuksen. Hän näki kuinka tyytyväinen toinen oli sillä hetkellä elämäänsä ja tunsi samaa tyytyväisyyttä itsekin.

- Mukavaahan tämä on, hän totesi Matille, - kyllä minä nyt jo ymmärrän, mikä sinua tänne pilkkijäille vetää.

- On se niin... mies jätti ajatuksensa kesken ja silmäili kevätauringon valossa kylpevää jäälakeutta...On se vaan komea järvi tämä meidän Onkivesi.

- Niin on, totesi Liisa, - tästä lähtien taidan tulla mukaasi näille pilkkireissuille.

Matin naama vetäytyi muikeaan nauruun.

- No voi pirskahti sentään, siinä meni minulta viimeinenkin yksin olemisen mahdollisuus! Matti parahti, mutta Liisa tiesi, ettei se tosissaan ollut, kunhan puhui, muuten vaan ilman aikojaan.

- Marja-Leena Lempinen -

Matti ja Liisa
Lapinlahden maisemissa

Matti ja Liisa maalaismarkkinoilla

Oli sitä odotettukin, kesää nimittäin, pitkän, pimeän talven jälkeen sitä ihanuutta oli kestänyt jo toista kuukautta. Heinäkuu kääntyi jo viimeiselle kolmannekselleen, horsmat kukkivat ja pääskysten poikaset tekivät lentoharjoituksiaan vanhan navetan ympärillä. Satoi ja paistoi vuorotellen.

Kesän myötä tulivat kesävieraat ja nyt eläkepäivinä niitä oikein odotti. Tulipahan vähän vaihtelua elämään. Täksi heinäkuiseksi viikonlopuksi taloon oli poikennut Matin veli Mikko vaimonsa ja pienen pojanpoikansa kanssa. Maija autteli parhaillaan ulkopöydän kattamisessa, Matti ja Mikko grillasivat pihakodassa makkaraa ja muutaman muhevän pihvin.

”Nämä kun paiskataan poskeen, niin ajattelin viedä teidät katsomaan Varpaisjärven maalaismarkkinoita, kun sattuvat sopivasti täksi viikonlopuksi. Siellä on yhteenä Yölintu ja solistina Simo Silmu. Emännät juttelivat tuossa äsken, että käyvät samalla reissulla katsastamassa Korpijärven kylällä Korpiteatterin esiintymispaikan, kun ovat kuulemma huomenna sinne menossa.

”Siellä onkin teille sopiva esitys tänä kesänä”, Liisa nauroi, sen nimi on ”Käry kävi isäntä miehet.” Korpiteatterin näytelmät ovat yleensä taattua tavaraa, riemua riittää ja nauru raikuu. Helteelläkin on mukava katsoa esitystä ilmastoidussa sisätilassa, ei tule hiki, eikä vaivaa itikat.”

Tehtiin niin kuin suunniteltiin. Matti suuntasi auton nokan kohti Varpaisjärveä, Mikko istu pelkääjän paikalle ja pojanpoika Santeri mummin ja Liisan viereen takapenkille.

”Myykö ne siellä hattaroita?” poika kysyi. ”Hyvinkäällä oli kerran sirkus ja siellä myytiin niitä.”

”Saa nähdä”, Maija-mummi vastasi, ” en tiedä yhtään kuuluvatko hattarat maalaismarkkinoiden tuotevalikoimiin.”

” Ilmapalloja siellä ainakin on”, Liisa jutteli, ” minä lupaan ostaa sinulle juuri semmoisen, kuin haluat.”

Heti kylän keskustaan ajettaessa näki, että jotain tavallista suurempaa oli tekeillä. Parkkipaikat olivat autoja täynnä. Aidatulla alueella koulun pihassa parveili väkeä myyntikojujen ympärillä. Tarjolla oli kippoa ja kuppoa, kalakukkoja ja piirakoita, liinoja ja lapikkaita, melkein mitä keksi kysyä... Esiintymislavalta kantautui leppoisan letkeä musiikki, joku pari tanssi asfaltilla ravintola Reippankulman vaiheilla. Hädin tuskin ehdittiin autosta ulos, kun Santeri jo bongasi ilmapallokauppiaan. Värikkäät pallot tempoilivat kutsuvasti pinessä tuulussa.

”Tuonne mennään heti!” poika riemastui ja kiskoi Liisaa kädestä.

”No nyt saat valita mieleisesi, niin kuin lupasin.” Liisa myöntyi, eikä pojan tarvinnut kauan mieltä.

”Tuommoisen ison Muumi- pallon minä haluan” Santeri huudahti ja sai mitä tahtoi.

”Täällä myydään kuule irtokarkkeja ja metrilakujakin”, Matti vihjaisi naurun kure suupielessä.

Siitä alkoi kierros Varpaisjärven maalaismarkkinoilla. Katsottavaa ja ostettavaa riitti, mutta vielä sitäkin tärkeämpää oli letkeän leppoisaa tunnelmaa, joka syntyi kauniista kesäpäivästä, hyvästä musiikista ja toisten ihmisten seurasta. Aito savolaisen tyyliin jututettiin tutut ja tuntemattomat, kartoitettiin maailmantilanne kohdalleen juttukaverin kanssa ja pohdittiin elämän menoaa muuten vaan seuraavan seurassa. Yhteen tuleminen mukava hyvä mieli hyrisi sisikunnassa, eikä maailmassa tuntunut murheita olevankaan. Aika kulu huomaamatta iltapäivän tunneille.

” Eikös se teidän pitänyt pistäytyä siellä Korpijärvellä?” Matti hätäili, kun istuttiin iltapäiväkahveilla HerkkuApajan terassilla.

”Kohta me tästä lähdetään ja otetaan Santerikin mukaan.”

” Aja sitten varovasti”, Matti opasti Liisaa, kun naiset tekivät lähtöä.

”Mikä kiire niillä nyt oli meistä eroon päästä?” Maija ihmetteli.

Auringon kaari oli jo paljon alempana, kun markkinaväki jälleen kohtasi toisensa. Veljekset ilmestyivät näköpiiriin jotenkin ylireippaina ja samalla vähän varuillaankin.

”Aja sinä kotiin asti”, Matti kehotti ja rojahti pelkääjää paikalle vähän liian rennosti.

”No niinpä tietenkin.” Liisa totesi painokkaasti. ”Olishan tuo pitänyt arvata.”

”Mikä niin?” Matti teeskenteli viatonta.

”No se, että Reippaankulmaanhan sitä heti menttiin, kun meistä silmä vältti.”

”Elähän nyt, ihan vaan pikaisesti käytiin yhdet pienet ottamassa.”

”Vai pienet! Taitaa olla ihan isot otettu ja tuplana vielä!” Maija puutui keskusteluun, kun Liisa ohjasi ajopelin Lapinlahden suuntaan.

Hetken aikaa autossa vallitsi hiljaisuus. Kuulosteltiin mielialoja puolin ja toisin, ja kun miehet viimein tulivat siihen tulokseen, etteivät hellapoliisit kovin huonoa heidän reissustaan tykänneet, Matti aloitti keskustelun.

”Oli se vaan melkoinen hevonen se ruuna Reipas”, mies muisteli, ”neljätoista vuotta kesti kilpaura ja ensimmäisen palkinnon voitti 348 kertaa.”

”Ei ne suotta pystyttäneet sille hevoselle patsasta tuonen kunnanviraston eteen”, Mikko mieli tahollaan takapenkillä. Liisa ja Maija vaihtoivat katseita peruutuspeilin kautta. Naisten silmäkulmassa vilahti huvittunut hymy.

”Käry kävi isäntämiehet.” Liisa vitsaili.

Auton täytti äänekäs naurunremakka, mitäpä siihen olisi voinut enää lisätä.

- Marja-Leena Lempinen -

Matti ja Liisa
Lapinlahden maisemissa

Matin ja Liisan joulutunnelmia

Keittiössä leijuivat porkkana- ja lanttulaatikon tutut tuoksut. Liisa rallatteli itsekseen radiosta tulevan joululaulun tahtiin ja katseli itseensä tyytyväisenä pöydälle kertyneitä herkkuja. Lasipurkissa ikkunan edessä piparkakku sydämet ja -tähdet odottivat ottajiaan. Tortut olivat niin maukkaita, että teki mieli syödä ne kerralla.

Huomenna paistan taatelikakun ja pistän kinkun uuniin, nainen mietti hyvää mieltä hyreksien, sillä nyt oli taas se joulu, kun poika perheineen tulisi heille joulunviettoon miniän ja lastenlasten kanssa. Uutena tulokkaana joukkoon kului elokuussa syntynyt Lumi-tyttö, joka tuli sopivasti veljesten Artun ja Aleksin kaveriksi. Hyvä mieli nosti tunnelman korkealle. Voiko ihminen enää onnellisemmaksi tulla? Liisa mietti.

Siinä joulupuuhia toimitellessaan Liisa sattui vilkaisemaan ulos ikkunasta. Matti oli lähtenyt pari tuntia sitten mitään virkkamatta pihahommiin, sen näköisenä että sillä oli selvästi jotain mielessä. Ukosta ei koskaan tiennyt, Liisa mietti. Siitä ei näyttänyt aikuista tulevan vielä ikämiehenäkään. Jotain se näkyi puuhailevan vanhan navetan takana olevassa kuusikossa. Lie ollut jo kuusta katselemassa, vaikka aattoon oli vielä muutama päivä aikaa.

Iltapäivän hämärissä mies kotiutui takaisin tupaan muikea ilme naamallaan, nappasi purkista piparkakun ja jäi katselemaan puolison puuhia.

- Mitä sinä siellä kuusikossa niin salaperäisenä touhusit? Liisa kysyi muina naisina.

- Ai, sinä huomasit, mies naurahti, - Laittelinpahan vaan lapsia varten muutamia juttuja.

Liisaa keljutti. Tuommainen se oli aina. Ei vastannut ikinä suoraan kysymykseen niin kuin kuuluisi, vaan venkoili ja vänkyili vastaustaan tipan kerrallaan, niin ettei toinen saanut sanomisista mitään tolkkua.

- Mitä juttuja? Liisa tivasi.

- Kävin tuossa eilispäivänä vähän kylillä katselemassa. Kiersin sen joulupolun, jonka lapinlahtelaiset yrittäjät ja muut porukat ovat sinne keskustaan laittaneet. Hämmästyin suorastaan, miten monenlaista nähtävää siltä polulta löytyi. Jouluisia näyteikkunoitakin vaikka kuinka paljon.

-Vai niin, etkä minua pyytänyt kaveriksi.

- En niin, kun leivoit täällä posket punaisena kun joku pukin muori, en hennonut keskeyttää, mutta eläpä hättäile, minä tekaisin tässä meille oman joulupolun tuonne kuusikkoon. Siitä on pikkupojille iloa ja kai se Lumikin jo jotain osaa katella, vaikka vielä pieni onkin.

- No voi hyvänen aika sinun kanssa, pukin muoriksi minä nyt tässä itseni tunnenkin, Liisa huokasi. - Mistä sinä kaikkea tuommoista päähäsi saat?

- Pukit keksii kaikenlaista, Matti venkoili ja taputti vaimoa takamuksille.

Liisaa nauratti.

Pojan perhe tuli aattoamuna. Talo täyttyi puheesta, naurusta, vauvanvaiפוista ja kahdesta kärsimättömästä pikkupojasta, jotka eivät meinanneet nahoissaan pysyä.

- Millon se joulupukki tulee? Arttu tivasi.

- Illemmalla, sitten kun on ensin käyty saunassa, isä vastasi.

- Ei me jakseta ootella, Aleksintä, - Ukin kello on kyllä pysähtynyt kokonaan, kun aika ei kulu.

- Koetetaanpas keksiä jotakin, Matti lupasi, kun pihapiiriin alkoi laskeutua talvipäivän sininen hämärä, -

Laitetaanpa koko porukka nuttua niskaan ja lähdetään ulos. Minulla on siellä teille yllätys odottamassa. Koko perhe teki työtä käskettyä. Matti nappasi eteisen naulasta lyhdyn, sytytti siihen tulen ja johdatteli joukon kohti navetan takana kohoavaa metsää.

- Mitä se nyt on keksinyt? poika kysyi äidiltään.

- Mitä lie, koko toissa päivän se tuolla kuusikossa kyykki.

Pojat hiljenivät, ilmassa väreili odotus. Pieni Lumikin näytti vaistoavan sen, katseli silmät pyöreinä lyhdyn keikkuvaa valoa ja jokelteli miniän sylissä jotain omalla kielellään.

- Tästä se alkaa, Matti jutteli ääntään madaltaen. - Katelkaapa oikein tarkkaan pojat, mitä täällä mahtaa olla?

Arttu ja Aleksi kumartuivat kurkistamaan vanhan kuusen juurakon alle, mistä tuikki vähän valoa. Juurakon kupeessa näkyi pieni punaiseksi maalattu mökki, mökissä ikkuna ja ovi. Oven sai auki. Pojat raottivat sitä varovasti ja oven takaa paljastui pieni tupa. Tuvassa oli sänky ja pöytä, pieni tuolikin sieltä löytyi. Nurkassa komeili kuusi ja kuusen alla pikkuruisessa lyhdyssä paloi vielä pienempi kynttilä.

- Täällä asuu tonttu, Matti aloitti. - Se ei näytä olevan nyt kotona, sillä tonttuilla on jouluna kiireitä. Jatkaetaanpa matkaa, niin saatetaan vielä nähdä, mihin tonttu on mennyt...

Kuusikko humisi. Metsän yläpuolelle avaruuteen syttyi kirkkaita tähtiä. Pienenevän kuun sirppi kellotti kuusen latvassa, tai ainakin siltä se poikien mielestä näytti. Ukin lyhty heitti tummia varjoja lumelle.

Liisa vilkaisi poikaa ja miniäänsä. Jotain lämmintä liikahti sydänelässä, kun Matti kuljetti heitä lumisella polulla kohteelta toiselle. Matkan varrelta löytyi kuusen koristenuhoilla somistettu enkeleiden lumikapeli ja kynttilän valaisema tähti. Pitkin polun varta vaelteli tonttuja lahjapaketit sylissään ja joulupukki viiletti alas lumimäkeä poron pulkassa istuen. Mistä lienee Matti kaiken löytänytkin, Liisa mietti lapsenlapsiaan katsellen. Satu oli vienyt Artun ja Aleksin täydellisesti mukanaan. Matti osasi kertoa joulun tarinaa mukaansatempaavasti ja jännittävästi. Liisan täytyi oikein ihailla sitä, mihin mies pystyi, kun jostakin oikein innostui.

Aivan viimeisenä joulupolon päästä löytyi talli, missä Maria ja Joosef hoivasivat seimessä makaavaa Jeesus-lasta. Aasi ja lampaat nukkuivat oljilla ja kaiken yllä loisti kirkas tähti.

- Ettei se varsinainen joulun sanoma kokonaan unohtuisi, Matti sanoi seuralaisiaan vilkaisten.

Tutun pihakuusikon siimekseen laskeutui hiljaisuus. Liisa katseli liikuttuneena Mattia ja ympärilleen koontunutta perhettä. Jos onnen voi jotenkin määritellä, se oli juuri nyt, tässä hetkessä, siinä lempeässä teossa, jonka Matti oli tehnyt perheensä iloksi.

- Marja-Leena Lempinen -

Matti ja Liisa
Lapinlahden maisemissa